

สิ่งที่เรียกว่า
กิเลส
และวิธีทำให้สิ้นไป

พุทธ
ทาส
ภิกขุ

ธรรมะใกล้มือ

สิ่งที่เรียกว่ากิเลส และวิธีทำให้สิ้นไป

พุทธทาสภิกขุ

การบรรยาย อบรมพระนวกะราชภัฏจากวัดชลประทานฯ ปี ๒๕๓๓
วันที่แสดง ๘ ตุลาคม ๒๕๓๓
รหัส ๒๒๒๕๓๓๑๐๐๘๐๒๐
ผู้ถอดเสียง สิริภพ พุทฺธโสภ
ผู้ตรวจทาน สุรมณ พงศ์พฤกษ์ และฝ่ายจดหมายเหตุ
ภาพปก ณัฐชนน บางแค
ออกแบบ/จัดทำ ฝ่ายสื่อสารงานธรรม

ISBN 978-616-7574-91-2
พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๖๓
จำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์โดย มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด โทร. ๐๒ ๕๐๑ ๙๕๐๑

ประสงค์รับหนังสือเพื่อใช้ในงานพิธีหรือเผยแพร่ในวาระต่างๆ ติดต่อที่

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิตยมรดิฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

โทรสาร : ๐ ๒๙๓๖ ๒๖๘๕

อีเมล : cds@bia.or.th

Facebook : CoDhammaSpace

www.bia.or.th

ธรรมทาน กับ การทำหนังสือ

ที่ใครจะรู้ว่า ต่างกันอย่างไร ลองแยกเล่มหนังสือ ออกดู จะเห็นว่า มีอยู่สองอย่าง คือ กระดาษที่ใช้พิมพ์ กับความรู้นั่นเองรวมกัน ที่รวมอยู่ในหนังสือเล่มนั้น. การทำหนังสือ ย่อมหมายถึง การหาความรู้ ด้วยเอาตามตามต่อ การ พร้อมทั้งการหากระดาษ และ ~~กระดาษ~~ ^{งาน} ในกรณี หนังสือหนึ่ง อย่างก็พอ ทั่วไป.

ส่วนการธรรมทาน ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น ความรู้ นั้นให้เปล่า ก็แล้ว, ส่วนกระดาษหรือกระดาษ ก็ใช้ ความรู้ นั้น มัก ต้อง ขอคืน เช่นเดียวกับกระดาษที่ ใช้ ให้ใคร่แก่อีกหลายพระที่วัด. ขอคืน เพราะฉบับ ต้องใช้ไปหลาย อีกหลายฉบับ! จนกระทั่งถึงฉบับที่วัด.

งานธรรมทาน มักถูกแทนที่เป็นการทำหนังสือไป. ขอจบพิจารณาด้วยดี ทั้งสองอย่าง, จะได้เข้าใจ กันดี, และร่วมช่วยกันได้.

สารบัญ

สิ่งที่เรียกว่ากิเลส	๗
I กิเลส	๙
๑. อายตนะภายใน	๑๔
๒. อายตนะภายนอก	๑๖
๓. วิญญาณ	๑๘
๔. ผัสสะ	๒๐
๕. เวทนา	๒๒
II อนุสัย	๓๓
III อาสวะ	๓๗
วิธีทำให้อกิเลสสิ้นไป	๔๑
I วิธีฆ่ากิเลส	๔๓
II เครื่องมือฆ่ากิเลส	๕๑
III บทส่งท้าย	๕๙

สิ่งที่เรียกว่ากิเลส

อนุสัย

อาสวะ

กิเลส

วันนี้เราจะพูดถึงถึงสิ่งที่เรียกว่า "กิเลส" ดังนั้นขอให้ฟังให้ดี ตั้งใจฟังให้เข้าใจ ให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่ากิเลสนี้โดยทั่วถึง เพราะเรื่อง ธรรมะทั้งหมดในพระพุทธศาสนานี้มันไม่มีเรื่องอื่น มันมีเรื่องเดียว คือเรื่อง "ละกิเลส" และความสิ้นแห่งกิเลส นั่นคือจุดหมายปลายทางที่เรียกว่า "นิพพาน"

นิพพาน — ความสิ้นไปแห่งกิเลส โดยบาลีว่า *ราคุกฺขโย โทสูกฺขโย โมหูกฺขโย* นิพพาน — ความสิ้นไปแห่งราคะ สิ้นไปแห่งโทสะ สิ้นไปแห่งโมหะ คือนิพพาน โดยพระบาลีนี้มันย่อมา แสดงอยู่แล้วว่ากิเลสมี ๓ ชื่อคือ *ราคะ โทสะ โมหะ*

กิเลสก็เหมือนกับสิ่งอื่นๆ แหะละ คือเป็นของธรรมดา

ตามธรรมชาติ มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นไปตามกฎธรรมชาติ
พร้อมที่จะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งต่างๆ มันเป็นไปในลักษณะที่จะให้กิเลส
เกิดขึ้น กิเลสก็เป็นอนัตตาเหมือนกัน เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย
ไม่ใช่วิเศษวิโสอะไร แต่ว่าไอ้อนัตตาๆ นั้นมันทนไม่ไหวเมื่อมีกิเลส
เกิดขึ้นแล้วมันก็ทนไม่ไหว

ตัวกิเลสคำนี้มันแปลว่าเศร้าหมองหรือสกปรก พุดกัน
ง่าย ๆ เป็นคำที่ยืมไปจากภาษาชาวบ้านที่ชาวบ้านเขาใช้กันอยู่
เป็นประจำ เอาไปใช้เป็นภาษาพุดในทางธรรมะในทางศาสนา
ข้อนี้บางคนก็ยังไม่ทราบนะ ขอให้ทราบเสียเดี๋ยวนี้เลย ชื่อธรรมะ
ในทางธรรมแต่ละคำหรือส่วนใหญ่มันยืมไปจากภาษาชาวบ้านที่
พุดกันอยู่ในบ้าน แต่ไปให้ความหมายใหม่ในทางจิตทางใจ ภาษา
ชาวบ้านเขาพุดกันอยู่แต่ในทางเรื่องวัตถุ ยืมไปใช้แล้วก็ให้ความ
หมายเป็นเรื่องทางจิตใจ สำหรับกิเลสนี้ไปพุดอยู่ที่บ้านก็คือของ
"สกปรก" แต่พอไปใช้ทางธรรมะหมายถึง "สกปรกทางจิตใจ"
สกปรกแก่จิตใจ หรือถ้าจะยืมไปใช้ในความหมายอื่นๆ ที่มัน
เนื่องกัน เช่นว่ากิเลสเป็นไฟ แล้วความหมายของไฟธรรมดานี้
เอาไปใช้ในความหมายของไฟคือกิเลส ก็เป็นของร้อน ราคะเป็นไฟ
โทสะเป็นไฟ โมหะเป็นไฟ ในเมื่อมันแสดงอาการที่ร้อน บางทีก็

แสดงอาการไปในทางผูกพันเหมือนกัน ผูกมัดผูกพันก็เรียกเป็นเครื่องผูกพัน บางทีก็แสดงอาการเป็นไปในทางท่วมทับๆ บีบคั้นหรือท่วมทับมีหลายอย่างหลายอาการที่เป็นอาการของสิ่งที่เรียกว่ากิเลส ที่ทำอันตรายจิตใจ

เมื่อสิ่งแวดล้อมชีวิตนั้นแวดล้อมไปในทางที่จะให้เกิดกิเลส กิเลสมันก็เกิดขึ้นมาเยอะแยะเลย ปรากฏออกมาๆ ปรากฏทางจิตใจ แล้วก็ออกมาทางวาจา ทางกาย ต่อไป ส่วนนี้ก็มักจะเรียกกันว่า "กรรม" คือมันเป็นการกระทำออกมาอีกชั้นหนึ่งทางกาย ทางวาจา แต่ที่ไม่เรียกว่ากรรมก็ได้เรียกว่ากิเลส... เรียกว่ากิเลส กิเลสของกรรม กิเลสของการกระทำ

ถ้าว่าไม่มีกิเลส ไม่มีปัญหาอะไร ไม่ต้องการธรรมะ ไม่ต้องการอะไรอีกเลย ไม่ต้องมาศึกษา ไม่เกิดระบบการศึกษา ศิล สมาธิ ปัญญา ไม่ต้องเกิดก็ได้ถ้ามันไม่มีกิเลส นี่คิดดูให้ดีเถิด ถ้าสิ่งที่เรียกว่ากิเลสไม่ได้เกิดขึ้นทำร้ายมนุษย์มันก็ไม่ต้องเกิดศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนา แต่นี้กิเลสมันเกิดขึ้นแล้วก็มันทำร้ายอย่างร้ายแรง เมื่อมนุษย์ทนไม่ได้ก็ต้องหาทางหาวิธีที่จะระงับกิเลสที่เกิดขึ้น หรือที่ดีกว่านั้นก็คือป้องกัน ป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดขึ้น

ที่จริงป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นนั่นแหละดี ดีกว่าหรือดีที่สุด เพราะถ้ากิเลสเกิดขึ้นแล้วมันเป็นทุกข์ มันจะดับกันโกลาหล แม้จะดับได้ก็โกลาหลเดือดร้อนวุ่นวาย ป้องกันไม่ให้เกิดนี่ดีที่สุด ที่ควรจะทราบคือมันเป็นของธรรมดาๆ ธรรมดาที่สุด คือถ้าจิตได้รับสิ่งแวดล้อมอย่างนั้นแล้ว แล้วจิตนั้นไม่มีปัญญา ไม่มีความรู้ มันก็ต้องเกิดนะ มันก็ต้องเกิดกิเลส ถ้าจิตได้รับการฝึกฝนดีมันก็ไม่เกิดมันก็คุ้มครองป้องกันไว้ได้ ...

กิเลสมี ๓ ชื่อคือ ราคะ โทสะ โมหะ

ราคะ — จะเอา ดุดเข้ามาหาตัว

โทสะ — จะทำลาย ผลักออกไป

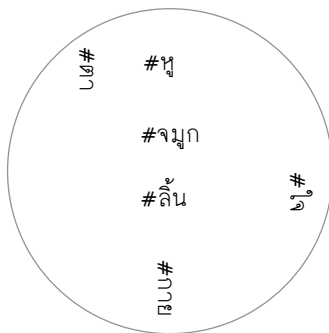
โมหะ — ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็วิ่งตามอยู่รอบๆ

๑. อายตนะภายใน

ทีนี้เรามาพูดถึงเรื่องกิเลสเกิดขึ้นอย่างไร เรื่องที่จะต้องรู้เป็นพื้นฐานก็คือเรื่อง "อายตนะ" อายตนะแปลว่าสิ่งที่จะรู้จัก ที่อาจจะรู้จักได้ ที่เรารู้จักได้ ติดต่อได้ รู้จักได้

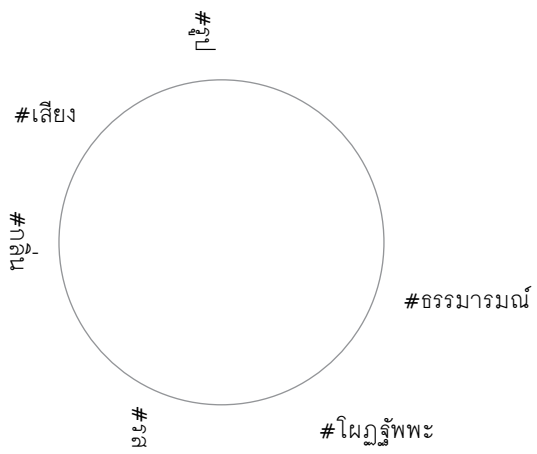
ที่มีอยู่ฝ่ายข้างในเรียกว่าอายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ พร้อมทั้งระบบประสาท ต้องอย่าลืมว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันไม่ได้มีเฉยๆ มันมีระบบประสาทประจำสำหรับทำความรู้สึกอยู่ทั้ง ๖ อย่าง ประสาทตา ประสาทหู จมูก ลิ้น กาย นี้ชัดเจน แต่ส่วนใจนี้ไม่นิยมเรียกว่าระบบประสาท แต่มันทำหน้าที่เหมือนกับระบบประสาท —คือรู้สึกได้ แต่เขาไม่เรียกกัน

เรียกกันเพียง ๕ อย่างก็ส่งผลไปที่จิตใจอีกทีหนึ่ง จิตใจก็รู้สึก
เหมือนกับที่ ๕ อย่างนี้มันรู้สึกถ้าส่งไปให้
ขอให้รู้จักอายตนะภายใน ๖ อย่างไว้เป็นเรื่องแรก

๒. อายตนะภายนอก

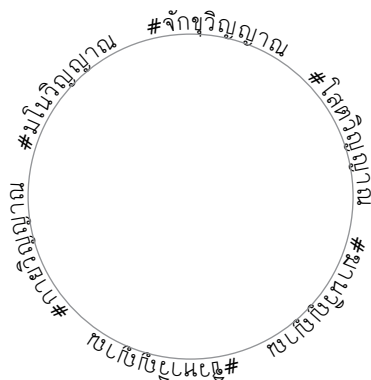
เรื่องที่ ๒ อายตนะภายนอกที่มันคู่กันกับอายตนะภายในนั้นแหละ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ สำหรับตา รู้สึกเรียกว่า *รูป* สำหรับหู รู้สึกเรียกว่า *เสียง* สำหรับจมูก รู้สึกเรียกว่า *กลิ่น* สำหรับลิ้น จะรู้สึกเรียกว่า *รส* สำหรับผิวหนังทั่วไป จะรู้สึกก็เรียกว่า *โผฏฐัพพะ* ที่ใจ รู้สึกก็เรียกว่า *ธรรมารมณ์* เพราะมันเป็นอารมณ์ที่จะเกิดขึ้นข้างนอก หรือว่าคล้ายกับข้างนอกเข้าไปกระทบข้างใน นี่สองชุดสองชุดเท่านั้นแหละ อายตนะภายในและอายตนะภายนอก

๓. วิญญาณ

ที่นี้ขุตที่ ๓ ก็คือ**วิญญาณ** วิญญาณก็มี ๖ อีกนั้นแหละ
วิญญาณทางตา วิญญาณทางหู วิญญาณทางจมูก ... ตามหลัก
พระบาลีที่ว่าเมื่อมีรูปมากระทบตาก็เกิด**จักขุวิญญาณ** หรือวิญญาณ
ทางตา รู้แจ้งทางตา, เสียงมากระทบหูเกิด**โสตวิญญาณ** วิญญาณ
ทางหู, กลิ่นมากระทบจมูกก็เรียกว่า**ฆานวิญญาณ** วิญญาณทาง
จมูก, รสมากระทบทางลิ้นก็คือ**วิญญาณทางลิ้น** เรียกว่า**ชิวหา**
วิญญาณ, กระทบทางกายก็เรียกว่า**โผฏฐัพพะ** เรียกความรู้สึกรู้
เกิดขึ้นเรียกว่า**กายวิญญาณ**, กระทบจิตเกิดขึ้นรู้สึกรู้สีก็น่า**มโน**
วิญญาณ ดังนั้นวิญญาณก็หกอีกเหมือนกัน

อาศัยการกระทบของอายตนะภายในและภายนอก สิ่งที
 เรียกว่าวิญญาณก็เกิดขึ้น คือมันไม่ได้เกิดอยู่ก่อน คำนี้ภาษาบาลี
 เขาใช้คำว่าเกิดขึ้น *อุปปชฺชติ*—เกิดขึ้น อาศัยตาด้วย อาศัยรูปด้วย
 ถึงกันอยู่—*อุปปชฺชติ จกฺขุวิญญานํ* นี่บาลีว่าอย่างนี้ อาศัยอายตนะ
 ข้างในกับอายตนะข้างนอกถึงกันเข้าก็เกิดสิ่งที่เรียกว่าวิญญาณ
 ก็นับได้เป็น ๖ อายตนะภายใน ภายนอก จึงมีวิญญาณ ๖

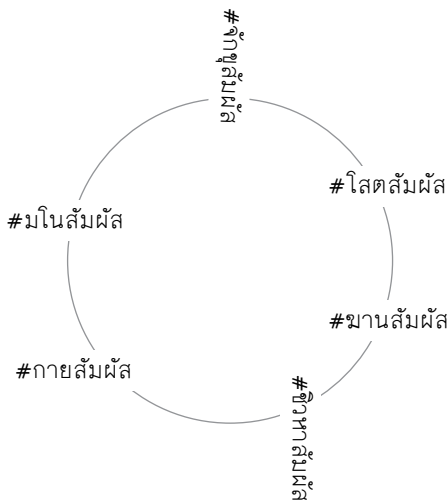

๔. ผัสสะ

เมื่อมีวิญญาณอย่างนี้แล้ว มันรู้สึกอยู่อย่างนี้แล้ว ก็จะมี
สิ่งที่เรียกว่าผัสสะ คืออายตนะภายใน อายตนะภายนอก กับ
วิญญาณ มันรู้สึกกันอยู่ สามอย่างนี้ทำงานร่วมกันอยู่ก็หมายความว่า
อายตนะภายในรู้สึกต่ออายตนะภายนอกโดยวิญญาณที่เกิดขึ้น
ติณฺณํ ฐมฺมานํ สงฺคตํ ผสฺสโต —ความถึงกันอยู่แห่งสิ่งทั้งสามนี้
เรียกว่าผัสสะ มันก็มี ๖ อีกนั่นแหละ ทางตา ทางหู ทางจมูก
ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ โดยหลัก *จักขุสัมผัส โสตสัมผัส ฆานสัมผัส*
ชีวหาสัมผัส กายสัมผัส มโนสัมผัส

ขอให้สังเกตดูให้ดีว่า สิ่งที่เราเรียกว่าสัมผัสนั้นมันสัมผัสของ
๓ อย่าง เดี่ยวจะเข้าใจเอาเองง่าย ๆ พูดยันลวก ๆ ว่าตาถึงกับ

รูปเรียกว่าจักษุสัมผัสนี้ไม่ถูกต้อง สัมผัสก็ ต้อง ๓ อย่าง อายตนะ ภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ สามอย่างถึงกันอยู่และ ก็ทำงานร่วมกันอยู่ อย่าพูดเอาง่ายๆ ว่า ตาเห็นรูปเรียกว่าจักษุสัมผัส ต้องเกิดวิญญาณก่อนแล้ววิญญาณทำงานอยู่ที่นั่นด้วยอาศัยตา รู้แจ้งรูป จึงมีสิ่งที่เรียกว่าผัสสะ ผัสสะมันก็มี ๖ อีกแหละ เพราะว่าทำให้เกิดผัสสะมันมี ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

๕. เวทนา

ที่นี้ก็มีผลกระทบออกมาเป็นสิ่งที่ ๕ คือเวทนา *ผัสสฺส/จุจฺยา* เวทนา —เมื่อมีผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงเกิดขึ้น เมื่อมีผัสสะทางไหนเวทนาจึงเกิดทางนั้น เวทนาจึงมี ๖ ตามจำนวนของอายตนะของผัสสะ มันจึงหกกันทั้งห้าชุต ชุตละ ๖ ห้าชุตก็เป็น ๓๐ แจกเรียงตัวได้เป็น ๓๐ จัดเป็นหมวดๆ มีเพียง ๕ หมวด $๕ \times ๖ = ๓๐$ รู้จักไว้ให้ดี ไอนั้นแหละพื้นฐานหรือว่าที่ตั้ง หรือว่าแล้วแต่จะเรียกที่มันจะเกิดสิ่งที่เรียกว่ากิเลส รู้จักให้ดีเหมือนกับว่าเรารู้จักไอ้สิ่งของเหล่านี้

อายตนะภายในคืออะไร อายตนะภายนอกคืออะไร วิญญาณคืออะไร ผัสสะคืออะไร เวทนาจึงคืออะไร นี่ทั้งหมดนี้เรียกรวมว่า

อายตนิกรรรม คือว่าสิ่งที่เนืองกันอยู่กับอายตนะ เรื่องนี้ จะใช้กับเรื่องสำคัญๆ ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางจิตใจ เพราะว่ามันเป็นเรื่องสำหรับจิตใจ ที่จะเกิด ที่จะดับ ที่จะตั้ง ที่จะระงับก็ตาม ถ้าเรารู้จักอายตนิกรรรม ๕ หมวด ๓๐ อย่างนี้แล้วก็จะเรียกว่า รู้จักตัวชีวิต รู้จักตัวชีวิตเพียงพอ อย่างเพียงพอทีเดียว ตัวชีวิต คืออายตนิกรรรม ๕ หมวด จงรู้จักเหมือนกับรู้จักสิ่งของเหล่านี้ อย่าเพียงแต่จำได้แล้วไม่รู้อะไรอยู่ที่ไหน เรียนในโรงเรียนนะมักจะท่องชื่อจำได้แล้วไม่รู้อะไรอยู่ที่ไหน

ขอให้รู้เหมือนกับเรารู้จักทุก ๆ สิ่งที่มีอยู่รอบตัวเรานะ หมวดที่ ๑ คืออายตนะภายในเป็นอย่างไร รู้จักมันให้ดี ๆ หมวดที่ ๒ อายตนะภายนอก รู้ให้ดีหรือให้ชัด แล้วก็หมวด ๓ วิญญาณ แล้วก็หมวด ๔ ผัสสะ แล้วก็หมวด ๕ เวทนา ทำความคุ้นเคยกับมันแล้วเข้าใจจะดีที่สุด นั่นแหละจะเป็นเหตุให้รู้ธรรมะต่อไปได้ดี เพราะมันรู้จักพื้นฐานที่ดี ที่ตั้งที่ดี ที่เกิดที่ดี อะไรที่ดี

เกิดเวทนาแล้วเข้าใจนะ เข้าใจแล้วนะว่าเกิดเวทนาอย่างไร อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ ผัสสะ เวทนา พอมีเวทนานี้เอาแล้ว ตั้งต้นของปัญหาอยู่ที่นี้ เรียกว่าโลกมันเข้ามาหาเราแล้ว โลกเข้ามาทางอายตนะ เป็นเวทนาเกิดขึ้นโลกมา

สัมผัสเรา

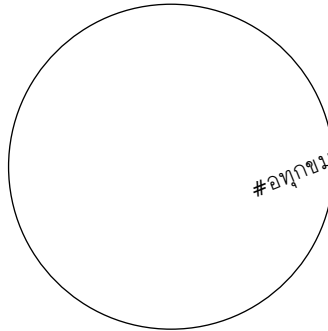
เวทนามี ๓ ชนิด เวทนาเป็นสุข เวทนาเป็นทุกข์ เวทนาเป็นอกุทขมสุข พุดเป็นวิทยาศาสตร์หน่อยก็ว่า เวทนาที่เป็นบวก เวทนาที่เป็นลบ และเวทนาที่ไม่แน่ว่าจะ เป็นบวกหรือเป็นลบ คือเข้าใจไม่ได้

รู้จักเวทนาทั้งสามเสียให้ดี ในฐานะเป็น... ที่มันสัมผัสแล้ว เกิดเวทนา เกิดอยู่กับเราตลอดเวลา ส่วนมากมันก็เฉย นี่มันไม่รู้ไม่ชี้กันเสีย แต่ถ้าไอ้ส่วนที่มันสำคัญไม่รู้ไม่ชี้ไม่ได้หรอก มันจะมีเรื่องที่รุนแรง เดี่ยวก่อนตรงนี้พุดให้เข้าใจหน่อยเช่นว่า ตาเห็นรูปนี้ เพียงแต่เห็นเฉยๆ มันเป็นอกุทขมสุขเวทนายังไม่ถึงกับว่าเป็นสุขขบใจ เป็นทุกข์ไม่ขบใจ ส่วนในกรณีที่เป็นอกุทขมสุขเวทนา มันคล้ายๆ กับไม่มีเรื่อง แต่มันมีเรื่องนะ มีเรื่องอยู่ลึก คือโง่ ไม่รู้นั้นแหละ — โมหะ

ถ้ามันเป็นสุขเวทนาในฐานะที่เรียกว่าเป็นบวก ก็เกิดตัณหา เวทนาเกิดตัณหา ถ้าเวทนาเป็นบวกคือสุข มันก็เกิดตัณหา อยากจะเอา อยากจะมี อยากจะยึดครอง อยากจะสะสม อยากจะเก็บไว้ให้มาก นี่ถ้าไอ้เวทนานั้นมันเป็นทุกข์ คือเป็นลบ มันก็เกิดตัณหาที่ตรงกันข้าม คือตัณหาที่จะไม่เอา ที่จะไม่เอา

ที่จะผลักรออกไป ที่อยากจะฆ่าเสียทำลายเสีย มันก็เป็นอีกพวกหนึ่ง
ถ้ามันไม่ปรากฏเป็นสุขหรือทุกข์ แต่มันก็อดสงสัยไม่ได้ว่าจะต้อง
มีอะไร มันก็สนใจอยู่ด้วยเหมือนกัน แม้ว่าจะไม่สนใจแล้ว
มันก็โง่เท่าเดิม เรียกว่าโง่เท่าเดิม หรือเพิ่มความโง่โดยไม่รู้สึกรู้ตัว

#สุข
เวท
นา

#ออกขมสุขเวทนา

๒๓
๒๔
๒๕#

อ้าว, นี่กิเลสแหละ ฟังให้ดีๆ พอดันหามันอยากจะเอา
ต้นหาชนิดมันอยากจะเอา นี่หมายความว่ามันโง่มาตลอดสาย
มันไม่มีความรู้ธรรมะนะ ดันหามันจึงเกิด ถ้ามันมีความรู้ทาง
ธรรมะแล้ว ผัสสะมันไม่ให้เกิด เวทนาโง่ ดันหาโง่ ไม่เกิด เดียว
นี้มันโง่มาตั้งแต่อายตนะกระทบกัน มีวิญญาณ มีผัสสะ มีเวทนาโง่
มาถึงนี่ก็เป็นความอยากที่โง่ ความอยากที่โง่

โลภะ / ราคะ

นี่ประเภทที่ ๑ ก็อยากเอา ดึงเข้ามาหาตัว เป็นกิเลส
ประเภทดึงเข้ามาหาตัว ก็คือกิเลสประเภทที่ ๑ ราคะก็เรียก
โลภะก็เรียก บทที่ ๑ นี่ดึงเข้ามาหาตัว โลภะก็จะเอาเข้ามาหาตัว
ในความหมายเดียวกันกับราคะ แต่ราคะนี้ไว้มันรุนแรง
มาก รุนแรงมาก โดยเฉพาะเป็นไปในทางกาม ใจโลภะมันกว้างๆ
ทั่วไป แต่ก็เหมือนกันแหละ เป็นพวกโลภะด้วยกันแหละ ราคะ
ก็เป็นพวกโลภะ ถ้าจัดเอาแต่แม่บทของมันก็คือหมวดโลภะ
นี่กิเลสประเภทเอา ประเภทดึงเข้ามา เกิด... เรียกว่าราคะบ้าง
โลภะบ้าง

โทสะ / โภคะ

ถ้าหากเวทนาไม่ถูกใจ คือเป็นเวทนาลบ เวทนาทุกข์ ก็เกิดตัณหาชนิดที่จะผลักออก คือจะทำลาย จะทำลายเสีย หรือผลักออกๆ ไม่อยากจะมาเผชิญหน้า นี่เป็นเวทนาฝ่ายลบ ก็เกิดตัณหาฝ่ายลบ เกิดกิเลสประเภทที่ ๒ คือโทสะ เรียกโภคะก็มี โทสะหรือโภคะ กิเลสประเภทลบ ผลักออกหรือทำลาย กิเลสหมวดที่ ๒ คือโทสะหรือโภคะ ทำลาย

โมหะ

ที่นี้ที่ ๓ ถ้ามันไม่ชัดว่าสุขหรือทุกข์ ไม่ชัดว่าบวหรือลบ แต่มันก็มีที่ตั้งแห่งความสงสัย ความสงสัยนั้นแหละทำให้ผูกพันเข้าไปผูกพัน รับเอามาเป็นสิ่งที่ผูกพัน โดยหวังอยู่ว่ามันจะมีอะไรที่ดีหรือมีประโยชน์ มันก็เกิดอาการมუნ เรียกว่ามუნอยู่รอบๆ ดึกว่า คือไม่ถึงเข้ามาหรือไม่ผลักออกไป แต่มันมუნอยู่รอบๆ วิ่งตามอยู่รอบๆ

คุณจำไว้ ๓ คำ กิเลสประเภทที่ ๑ ดึงเข้ามา ดึงเข้ามา ก็มันเป็นบว นี่มันชอบก็ต้องการ กิเลสประเภทที่ ๒ ผลักออกไป

ก็มันไม่ต้องการ เป็นกิเลสประเภทดันออก ประเภทที่ ๓
ไม่รู้จะไรกันแน่ ก็วิ่งตาม คือพัวพันยึดมั่นเหมือนกัน เรียกว่า
ยึดมั่นด้วยกันทั้ง ๓ ชนิด แต่มันยึดมั่นคนละแบบ

หมวดที่ ๑ ราคะ มีอาการจับเอา ยึดเอา ฉวยเอา

หมวดที่ ๒ โทสะ จะทำลาย อยู่เนิ่นแหละ

หมวดที่ ๓ มัวเมา

สมมติให้เป็นภาคารูปธรรมก็ว่า อันหนึ่งดูเข้ามาหาตัว
อันหนึ่งผลักออกไป อันหนึ่งไม่รู้จะทำอย่างไร ก็วิ่งตามอยู่รอบๆ

นี่คือกิเลส มาจากเวทนา เกิดตัณหา ตัณหาแปลว่าความ
อยาก ดังนั้นขอให้รู้ว่าคำว่าอยากในที่นี้มันอยากด้วยความโง่
ความต้องการด้วยความโง่ จึงจะเรียกว่าตัณหาหรือโลภะ แต่ถ้า
มีความประสงค์หรือต้องการด้วยสติปัญญา ที่จะทำสิ่งที่ดี
ที่เป็นความถูกต้อง ที่เป็นความรอดออกไปได้ละก็ ความอยาก
ชนิดนี้ไม่เรียกว่าตัณหา เรียกอย่างอื่น เรียกว่าสังกัปปะ สังกัปปะ
มีความประสงค์ที่จะทำให้ดำเนินไปจนถึงผลที่ดี ผลที่ดี

แต่ได้ยินว่า ที่สอนกันตามโรงเรียนศาสดาวันนี้นั้นพูดเสียว่า
ถ้าความอยากแล้วเป็นโลภะเป็นราคะหมด เป็นตัณหาหมด ถ้ามี
ความอยากเป็นโลภะหมด แล้วเที่ยวสอนกันเสียอย่างนี้ไม่แยก

ว่าอยากด้วยอะไร ผมบอกให้รู้ณะว่าผมกำลังบอกให้รู้ว่าแยกกัน ถ้าว่ามันอยากหรือตัดหานั้นะ มันอยากด้วยความโง่มาแต่ต้นโน้นแล้ว มันโง่นี้ ความอยากนั้นเรียกว่าตัดหากก็ได้ เรียกว่าโลภะก็ได้ แต่ถ้ามันอยากด้วยสติปัญญา เห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำ ควรทำให้มี เช่นอยากจะดับทุกข์ ความอยากอย่างนี้ไม่ใช่ตัดหาก ถ้าจะยืมไปใช้ ก็เรียกว่ายืมไปใช้ เป็นโหวหารเล่นๆ เรียกว่า **สังกัปปะ** —อยากในทางที่จะทำให้มันดีขึ้น

ภาษาอังกฤษเขาก็รู้จักแยก เขาแปลกันถูกต้องนะ ที่คนมันแปลถูกต้อง ถ้าเป็นตัดหากอยากด้วยความโง่นี้มันก็เรียกว่า *craving* บ้าง เรียกว่า *desire* บ้าง นั่นอยากด้วยความโง่ แต่ถ้าความอยากหรือความประสงค์ด้วยสติปัญญาจะทำให้เกิดประโยชน์ขึ้นมา มันก็เรียก *aspiration* *aspire* *aspiration* นั่นนะ มันอยากหรือต้องการที่จะทำให้เกิดขึ้นมา ให้เป็นไปจนถึงที่สุดแห่งความปรารถนา ด้วยความที่ควรจะต้องการอย่างนี้เรียกในภาษาบาลีหรือภาษาไทยเราก็ได้ว่า **สังกัปปะ**

สพเพ ปุเรนตุ สงกปฺปา คุณว่าอยู่ทุกวันนี้ณะว่า ยถา อนุโมทนาทาน —สพเพ ปุเรนตุ สงกปฺปา จนฺโท ปญฺณโร โส ยถา มณี โชติโร โส ยถา ใ้สังกปฺปาตัวนั้นคือความอยากที่อยาก

ประสงค์ด้วยปัญญา ไม่เรียกว่าค้นหา ไม่เรียกว่าโลภะ เป็นสิ่งที่
ควรมี เอามาเป็นองค์มรรคที่ ๒ *สัมมาสังกัปปะ* ความอยาก
หรือความประสงค์ที่ถูกต้อง ที่ถูกต้องควร ดังนั้นเอาออกไป ไม่ใช่
กิเลส นี่มันก็เหลือแต่โลภะกับราคะที่เป็นกิเลส

ได้ ๓ ชนิด หมวดโลภะดูดเข้ามา หมวดโทสะผลักออกไป
อาการธรรมชาติเหมือนที่เรียก *push—pull pull* ดึงเข้ามา
push ผลักออกไป ถ้าใจเป็นโมหะวิ่งอยู่รอบๆ นี่พูดอย่างนี้เพื่อ
จะจำได้ง่ายๆ นี่จำกันได้ง่ายๆ มันต้องมาจากอวิชชาคือใจ ทั้ง
๓ พวก ถ้ามันไม่มาจากอวิชชา มาจากปัญญาไม่เรียกว่ากิเลส
ไม่เรียกว่าค้นหา เป็นความประสงค์ที่ควรจะมี ควรจะทำ

พูดให้จำง่ายอย่างหนึ่งก็เปรียบเหมือนไฟ —ราคะ ราคะ
เปรียบเสมือนไฟที่เปียก ถ้าพูดอย่างภาษาธรรมะ ภาษาจิต
ภาษาวิญญานก็พูดได้ ไฟที่เปียก โทสะ โภคะนี้เป็นไฟที่แห้ง
โมหะนี้เป็นไฟที่มีดี ไฟที่มีดี สังเกตดูเกิดขึ้นต่างกันอย่างไร
ไฟเปียกมันจะทำให้เกิดผลอย่างไร ไฟแห้งเกิดผลอย่างไร ไฟมีดี
จะทำให้เกิดผลอย่างไร แต่แล้วก็ไฟคือทำความทุกข์ด้วยกัน
ทั้งนั้นแหละ ดังนั้นก็เรียกมารวมกันเสียว่ากิเลส ทั้งราคะ โทสะ
โมหะ, ไฟเปียก หรือไฟแห้ง หรือไฟมีดี ก็เป็นไฟทั้งนั้นแหละเป็น

ปัญหาคือให้เกิดความทุกข์

นี่คือตัวกิเลส ตัวกิเลสคือต้นเหตุที่แจกลงไปตามอาการ ๓ อย่างนั้น จะอธิบายให้เข้ารูปก็คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ก็ได้เหมือนกัน แต่ก็อย่าอธิบายเอง คงจะไม่ถูก เดียวนี้บอกให้รู้ว่า ใจตัณหาเนี่ยมันแยกไปได้อย่างนี้ ตัณหาจะเอา ตัณหาจะทำลาย ตัณหาจะมัวเมววนเวียนอยู่ ราคะ โทสะ โมหะ สามคำจำให้มัน นี้เรียกว่ากิเลส เป็นของธรรมดาที่สุดใช้ไหม พอเรื่องมันเกิดขึ้น ในลักษณะที่จะให้ใจแล้วอยากจะเอา กิเลสประเภทที่ ๑ พออยากจะทำลายก็ประเภทที่ ๒ ไม่รู้จะทำอย่างไรดีก็เป็นประเภทที่ ๓ เรียกว่ากิเลสๆ เสมอกัน นี่เป็นกิเลสประเภทสมบูรณ์ สมบูรณ์ของกิเลส และในลักษณะขั้นต้นหรือธรรมดาๆ รู้จักให้ดีรู้จัก ให้เหมือนรู้จักวัตถุ

กิเลส

อนุสัย

อาสวะ

อนุสัย

ทีนี้เมื่อเกิดกิเลสแล้วหรือว่าแม้เรื่องผ่านไปแล้วก็ตามมันทิ้งไอ้สิ่งหนึ่งเหลือไว้เรียกว่า "ความเคยชินแห่งกิเลส" คือความเคยชินที่จะเกิดกิเลสอีก ที่จริงมันเป็นความเคยชินที่จะเกิดกิเลสอีก แต่บางพวกเขาเรียกมันว่ากิเลส เรียกว่ากิเลสนอนในสันดาน ที่จริงมันเป็นเพียงความเคยชินที่เก็บไว้ในขอบวงของจิตในสันดาน เพื่อจะเกิดอย่างนั้นอีก นี่เรียกว่า "อนุสัย"

เกิดกิเลสทุกทีจะสร้างอนุสัยไว้หน่วยหนึ่งทุกที เกิดกิเลสทุกทีหรือทุกหน่วยก็ตามมันจะสร้างความเคยชินที่จะเกิดกิเลสหน่วยหนึ่ง นี่เรียกว่าอนุสัย ประเภทความเคยชินแห่งกิเลสเก็บไว้ๆ ถ้าเราเกิดกิเลสหลายหน อนุสัยนี้ก็มาก ๆ เก็บไว้ในสันดานมาก

กิเลสประเภทอนุสัย ยอมให้เรียกชื่อว่า กิเลสประเภทอนุสัย คือความเคยชินแห่งกิเลส ถ้าเรียกให้ถูกต้องตามเหตุผลหรือทาง วิทยาศาสตร์สักหน่อยก็เรียกว่า "ความเคยชินแห่งกิเลส" แต่ถ้าเรียกอย่างที่พูดกันชิน ตามศาลาวัดเรียกอนุสัยนี้ว่ากิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน เขาจัดมันเป็นกิเลสเต็มความหมาย แต่ผมอยากจะเสนอแนะว่ามันเป็นเพียงความเคยชินแห่งกิเลส คือพร้อมที่จะเกิดขึ้นมาโดยง่าย พร้อมที่จะเกิดขึ้นมาโดยง่าย

เกิดกิเลสทุกที่จะสร้างอนุสัยไว้หน่วยหนึ่งทุกที

ถ้าเราเกิดกิเลสมากหลายหน

อนุสัยนี้ก็มาก เก็บไว้ในสันดานมาก

กิลเลส

อนุสัย

ชาติวณะ

อาสวะ

ดังนั้นใครเคยเกิดกิเลสมาก เคยเกิดกิเลสมาก ก็เก็บอนุสัยไว้มาก ในสันดานเต็มไปด้วยอนุสัย แล้วอนุสัยนั้นแหละมันพร้อมที่จะดันกลับออกมา ถ้าได้โอกาส ถ้าได้อารมณ์ ไปที่ไหนเกิดโอกาสเกิดอารมณ์ที่มายั่วให้ออนุสัยมันกิไฟ ขั้วบวกขั้วลบที่มันจะกระโดดออกมาหาอารมณ์ คือเกิดกิเลสใหม่อีก นี่กิเลสที่ไหลออก ไหลกลับออก กิเลสอย่างนี้เราเรียกชื่อว่า "อาสวะ" อาสวะ — กิเลสไหลออก

ที่ ๑ กิเลสเฉยๆ เกิดขึ้น แล้วที่ ๒ กิเลสที่เก็บไว้เป็นความเคยชิน เก็บไว้ในสันดาน แล้วกิเลสที่ ๓ กิเลสที่มันมาก อนุสัยมากเข้าๆ มันเป็นกิเลสที่จะไหลกลับออกมา เมื่อมีโอกาส

เมื่อมีอารมณ์ พอมีโอกาส พอมีอารมณ์ เราก็เกิดกิเลสง่าย รักง่าย
โกรธง่าย เร็วจนบังคับกันไม่ไหวแต่ไหน ความเคยชินที่จะราคะ
ความเคยชินที่จะโทสะ ความเคยชินที่จะโมหะมันมากและเกิดได้
เร็วมาก มันก็เกิด ถ้าเก็บอนุสัยไว้มากก็เกิดง่ายเกิดเร็วก็มีปัญหา
สิ ยุ่งยากลำบาก

เคยเกิดกิเลสมาก ก็เก็บอนุสัยไว้มาก
แล้วอนุสัยนั้นแหละมันพร้อมที่จะดันกลับออกมา
กิเลสที่ไหลออก กิเลสอย่างนี้เราเรียกชื่อว่า "อาสวะ"

วิธีทำให้กิเลสสิ้นไป

วิธีฆ่ากิเลส

ที่นี้มันมีทางที่จะดับอนุสัย กิเลสที่เคยชินที่เก็บไว้นั้นแหละ มันมีทางที่จะดับ ๒ วิธี

วิธีที่ ๑ วิธีบังคับ บังคับด้วยอำนาจของสมาธิอะไรก็ตามว่าไม่ให้มันเกิดกิเลสอีก คอยบังคับไว้ได้ไม่ให้มันเกิดกิเลสอีก กิเลสมันควรจะเกิดก็บังคับไว้ได้ ไม่ให้มันเกิดกิเลสอีกมันก็ลด อนุสัยลงทุกทีเหมือนกัน ถ้าเราบังคับไม่ให้เกิดกิเลสได้อีกต่อไป และบ่อยๆๆ ให้คาดว่าอนุสัยมันก็ลด ลดลงๆๆ จนกระทั่งหมดก็ได้ นี่ทางหนึ่งนะ แปลว่าอย่าให้เกิดกิเลสคือไม่เพิ่มความเคยชิน นั้นแหละ ความเคยชินมันก็ลด

วิธีที่ ๒ มีอีกวิธีหนึ่งก็คือวิปัสสนาญาณ วิปัสสนาญาณที่

แท้จริงที่ถูกต้อง สร้างขึ้นมา มันก็ละลายอนุสัยทำลายอนุสัยให้หมดไปได้เหมือนกัน บรรลุมรรคผลได้นี้อนุสัยไม่มีแล้ว ก็ไม่มีอาสวะแหละ มันไม่มีอะไรจะไหลออกมา

ดังนั้นพยายามบังคับอย่าให้กิเลสเกิดเกิด อนุสัยที่สะสมไว้ มันก็ลดเหมือนกัน บังคับให้ได้ครั้งหนึ่ง อนุสัยก็ลดไปหน่วยหนึ่งแหละ เก็บไว้หลายสิบหน่วย หลายร้อยหน่วย ลดมันด้วยว่าพอกิเลสมันควรที่จะเกิด มันควรที่จะเกิด บังคับไว้ได้ไม่ให้เกิดลดอนุสัยหน่วยหนึ่ง อนุสัยก็ลดลง ที่เก่งกว่านั้นก็ทำวิปัสสนาเห็นแจ่มแจ้ง ทำลายอนุสัยลดลง ลดลงจนหมด ที่นี้มันก็สิ้นอาสวะเมื่อสิ้นความเคยชินของกิเลสที่เก็บไว้แล้ว มันก็สิ้นอาสวะที่จะไหลกลับออกมา

ดังนั้นเข้าใจกันง่าย ๆ ถึงประเภทกิเลสเกิดตามปกติแล้วประเภทความเคยชินที่เก็บไว้ แล้วก็ที่มันจะไหลออกมา คำแรกเรียกว่า "กิเลส" คำที่ ๒ เรียกว่า "อนุสัย" คำที่ ๓ เรียกว่า "อาสวะ" คุณรู้จักกิเลสทั้ง ๓ ประเภท จัดการให้มันถูกเรื่องอย่าหลุกหลิกหลุกหลิกหลุก หลุก ๆ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร รู้จักกิเลส

ขั้นแรกเกิดเป็น "กิเลส"

ขั้นที่ ๒ เก็บไว้เป็นความเคยชินเรียกว่า "อนุสัย"

ขั้น ๓ มันจะไหลกลับออกมาเรียกว่า "อาสวะ"

ถ้าเราเก็บอนุสัยไว้มาก ๆ มันก็... ความที่จะดันออก กลับออกมามันก็มาก เหมือนกับเราเอาน้ำใส่ตุ่ม ตุ่มนั้นมีรูรั่วนิดหนึ่ง ถ้าใส่น้อยมันก็ดันออกน้อย แต่ถ้าเราใส่มากเต็มอัดกัน น้ำก็พุ่งแรง มันปรึออกมาเลยเต็มที่ นี่ก็มันอยู่ที่ว่าอนุสัยมันมากหรืออนุสัยมันน้อย ถ้าอนุสัยมันมากก็เหมือนกับอัดฉีด

เป็นอยู่อย่าให้เกิดกิเลสเพิ่มเติม อนุสัยจะลด การประพฤติพรหมจรรย์เพื่อไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นมาอีก อนุสัยมันจะลด แต่ที่จะลดกันอย่างจริงจังอย่างน่าบูชาก็คือวิปัสสนาที่ถูกต้อง

ลดอนุสัยหรืออนุสัยตัดอนุสัย ลดลง ๆ จนหมดหมดอนุสัยก็หมดกิเลสหมดกิเลสแล้วเป็นพระอรหันต์ ดังนั้นเราประพฤติให้เป็นปกติ อดกลั้นหรือบังคับไม่ให้มันเกิดกิเลสในที่มันควรจะเกิด เรื่องมันพร้อมแล้วที่ควรจะเกิด แต่เรายังบังคับไว้ได้ทุกที่ไปนี้วิเศษเหมือนกัน เป็นอุบายลดนิสัย ๆ ลดนิสัยข้างใน คือลดอนุสัย

คำว่าอนุสัยจะเรียกว่านิสัยก็พอใช้ได้เหมือนกัน แต่ที่ถูกควรเรียกว่าอนุสัย คำนี้แปลว่าตามนอน นอนตามหรือตามนอน ติดตามที่ไปนอน ๆ อยู่ด้วย นี่เรื่องของกิเลสเป็น ๓ ชั้นอยู่อย่างนี้ รู้จักกิเลสให้ถึงที่สุดของมันก็อย่างนี้

คุณทบทวนใหม่สิ ...

อายตนะภายใน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายตนะภายนอก รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มาถึงกันเข้าก็เกิดวิญญาณ ทั้งสามอย่างนี้ถึงกันอยู่เรียกว่าผัสสะ พอมีผัสสะแล้วไม่ต้องสงสัยเลยว่ามีความที่ในเวลานี้เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง เป็นอทุกข์มสุขบ้าง นั้นแหละมันจึงเกิดเป็นกิเลส ๓ ประเภทขึ้นมา

๑. เวทนาบวก น่ารักน่าพอใจ เกิดกิเลสประเภทบวก

๒. เวทนาไม่น่ารัก ไม่น่าพอใจ เป็นทุกข์ก็เกิดกิเลสประเภทลบ

๓. ถ้ามันไม่แน่ว่าบวกหรือลบ ก็เกิดกิเลสโง่ โมหะ

ศึกษาไว้ให้ดี จะได้กำหนดให้ดีกว่า กิเลสไหนกำลังเกิดในความรู้สึก เพราะมันเกิดเมื่อไรก็ได้ เดินไปตรงนี้มีเกิดก็ได้ สะดุดขึ้นมาแล้วมันก็ไม่ชอบใจ ก็เกิดกิเลสประเภทลบ ไปพบของน่ารักน่าพอใจ มันก็เกิดกิเลสประเภทบวก ถ้าไม่รู้ว่าอะไร มันก็อยู่ในความจำในความสงสัย เพราะว่าตัวตนมันยังอยู่ ความรู้สึกที่ตัวตนมันยังมีอยู่ มันยังสงสัย ยังพยายามที่จะทำให้เป็นประโยชน์

ถ้าสิ้นกิเลสโดยสิ้นเชิง คือว่าไม่อาจจะเกิดได้อีกต่อไป ก็เป็นพระอรหันต์ ความสิ้นกิเลสนั้นเรียกว่านิพพาน ถ้ามันสิ้นชั่วคราว สิ้นชั่วคราว มันก็ยังเกิดใหม่ มันเกิดใหม่ ยังเกิดอีก ทีนี้สติเท่านั้นที่จะช่วยได้ ฝึกสติ ฝึกอานาปานสติ ให้เกิดสติ มากพอจะเป็นสติเป็นสัมปชัญญะไม่เปิดโอกาสให้มันเกิดกิเลส ถ้ามีสติพอไม่เกิดกิเลส หรือพอสักว่าเป็นผัสสะ ผัสสะแล้วก็รู้ตัว ได้ทันทีว่า เอ้า, ผัสสะนี้ จะโง่กับมันไม่ได้

มันต้องศึกษาให้รู้เรื่องของกิเลส ไม่หลงให้โง่ในเรื่องผัสสะ อย่าให้เป็นผัสสะโง่ แล้วก็ไม่ใช่เป็นเวทนาโง่ไม่เป็นเวทนาที่หลอกลวง มันก็ไม่เกิดตัณหาคือไม่เกิดกิเลส ในกรณีอย่างนี้เราเรียกว่า "กิเลส" แต่ในภาษาปฎิจจสมุปบาทเรียกว่า "ตัณหา" ตัณหากับกิเลสนั้นมันแทนกันได้แบบนี้

นี่ระบบทั้งหมดของกิเลสมีอยู่อย่างนี้ มาตามลำดับของอายตนิกรรรม พอมาถึงขั้นที่มีตัณหาก็กแยกออกเป็นกิเลสประเภท บวก ประเภทลบ ประเภทไม่บวกไม่ลบ ไม่อาจจะรู้ว่าบวกหรือลบ

พยายามบังคับอย่าให้กิเลสเกิดเกิด

อนุสัยที่สะสมไว้มันก็ลดเหมือนกัน

บังคับให้ได้ครั้งหนึ่ง อนุสัยก็ลดไปหน่วยหนึ่ง

...

ที่เก่งกว่านั้นก็ทำวิปัสสนา เห็นแจ่มแจ้ง

ทำลายอนุสัยลดลง ลดลงจนหมด ที่นั่นก็สิ้นอาสวะ

เมื่อสิ้นความเคยชินของกิเลสที่เก็บไว้แล้ว

มันก็สิ้นอาสวะที่จะไหลกลับออกมา

สติ

ปัญญา

สัมปัญญะ

สมาธิ

เครื่องมือฆ่ากิเลส

ความอยากที่จะทำบุญ อยากจะทำกุศล อยากจะฆ่ากิเลส
นั้นไม่เรียกว่าตัณหา มีได้ คือปัญญา มีสติปัญญา ถ้าจะฆ่ากิเลส
มันก็ต้องไปหาเครื่องมือแหละ เครื่องมือก็คือนี้ "สติ" ไปฝึก
อานาปานสติไว้ให้เพียงพอ มันจะได้ธรรมะหลายอย่างหลาย
ประการ แต่ที่เราจะเอามาใช้กันจริงๆ เป็นคู่มือ คู่หูคู่มือกันนี้
๔ อย่างนี้สำคัญมาก ๔ อย่าง สติ ปัญญา สัมปชัญญะ แล้วก็
สมาธิ

สติ

พอกิเลสจะเกิดทางตา สมมติว่าทางตาพร้อมที่จะเกิดทาง
ตานะ "สติ" ระลึกได้ระลึกได้ทันควันแบบสายฟ้าแลบ สติระลึกได้

ไอ้, นี่มันจะเกิดกิเลส ...

ปัญญา

นี่มันจะเกิดกิเลส ... มันก็ระลึกถึง "ปัญญา" เชิดวิชาหรือ
ความรู้ว่าข้อไหนที่จะทำลายไอ้กิเลสที่จะเกิดนี้ ก็เอาปัญญาข้อนั้น
มาเผชิญหน้ากับอารมณ์ที่จะทำให้เกิดกิเลส เอาปัญญามาเพื่อ
เผชิญหน้ากับอารมณ์ที่จะให้เกิดกิเลส

สัมปชัญญะ

ที่นี้ปัญญานั้นมันมีมากอย่าง เอามาเฉพาะอย่างเฉพาะที่
มันจะเล่นงานกิเลสตัวนี้ ทำให้เข้มข้นในการที่จะแจ่มแจ้งที่จะรู้จักนี้
ก็คือว่าเปลี่ยนชื่อหน่อย ปัญญาที่เปลี่ยนชื่อหน่อยเรียกว่า
สัมปชัญญะ คือสติก็ได้หรือปัญญาก็ได้แล้วแต่จะเรียก ที่พร้อม
ที่เหมาะสม ที่เฉพาะ ที่จะจัดการกับกิเลสตัวนี้ เปรียบเหมือนกับว่า
เรามีอาวุธเยอะแยะเก็บไว้ ที่จะใช้อาวุธ แต่พอถึงเรื่องที่จะใช้
เวลาจะใช้จริงๆ มันใช้อย่างเดียวเท่านั้นแหละ มันไม่ได้ใช้ทุกอย่าง
ปัญญานี้ศึกษาไว้มาก หลายๆ อย่าง หลายๆ เรื่อง แต่พอจะมา
เล่นงานกิเลส ก็เอามาเฉพาะอันที่มันเหมาะกับกิเลสนี้ กิเลสคราวนี้

กิเลสอย่างนี้ ปัญญามาเปลี่ยนรูปเฉพาะ เป็นเฉพาะหน้าที่ อย่างๆ
นี้ก็เรียกว่า "สัมปชัญญะ" รู้สึกตัวทั่วพร้อมอยู่ เผชิญกับอารมณ์ที่
จะให้เกิดกิเลส

สมาธิ

ที่มันก็มีปัญหาว่ากำลังมันอ่อน กำลังจิตมันอ่อน กำลัง
ปัญญามันก็อ่อน กำลังสัมปชัญญะมันก็อ่อน ทำให้กำลังมัน
เข้มแข็ง หนักขึ้นมา

"สมาธิ" เอาสมาธิเพิ่มเข้าไปก็มีกำลังมากพอ ถ้าปัญญามัน
ไม่มีกำลังของสมาธิแล้ว มันไม่อาจทำหน้าที่ ดังนั้นสมาธิกับ
ปัญญาก็เป็นคู่หูคู่เกลือกันทำงานร่วมกัน

ปัญญาเปรียบเหมือนกับความคม ความคม ใ้คมกริบคม
อะไรคมนั้นแหละ แต่ถ้ามันไม่มีน้ำหนักที่จะกดความคมลงไป
มันก็ไม่ตัดละ มันก็ไม่ตัด มันก็คมเฉยๆ คมไม่ตัด ต้องมีน้ำหนัก
ให้มันกดความคมลงไป ที่เป็นน้ำหนักกดความคมลงไปในี่ เราเรียก
ว่าสมาธิ สมาธิต้องมีพอ จะมีน้ำหนักมากพอที่ปัญญามัน
จะตัดลงไป ปัญญาที่เป็นสัมปชัญญะที่เลือกเอาเฉพาะดีแล้ว
นั้นแหละ มันต้องเลือกเอามาให้ถูกกับเรื่องด้วย จะเอาปัญญา

ข้อไหน ปัญญาชนิดไหน

ถ้าเราได้ศึกษาไว้ทั่วถึงไว้ดีแล้ว มีปัญญาอยู่ในสตอกที่เก็บมากทุกอย่างหรือรอบรู้ หรือจะเปรียบอีกอย่างหนึ่ง ก็เปรียบเหมือนกับหุยกยารักษาโรค เราเอามาไว้เป็นตู้เลย ในตู้นั้นมียาทุกอย่าง แต่พอถึงคราวจะใช้ ใช้อย่างเดียวเท่านั้นแหละ ใครกินยาหมดตู้บ้าง มันบ่าอย่างนั้นเกิด มันกินเฉพาะไอ้ยาที่มันจะแก้โรคที่มันเกิดขึ้นเฉพาะนี้ มันจะกินเฉพาะยานั้นเท่านั้นแหละ นี่ก็เหมือนกันแหละ อารูถก็เลือกมาใช้เฉพาะอย่าง ยา ก็เลือกมาใช้เฉพาะอย่าง ก็มาเฉพาะอย่าง ออกมาจากหมู่ นี้ก็เรียกว่าสัมปชัญญะ มันก็คือปัญญานั้นเอง ปัญญาทั้งหมดกับอันปัญญาเฉพาะหน้าที่เฉพาะหน้าที่ เรียกว่าสัมปชัญญะ สัม แปลว่าพร้อม ป/ แปลว่าทั่ว สัมปชัญญะแปลว่ารู้ทั่วพร้อม คือเหมาะสมที่จะทำหน้าที่เฉพาะหน้าที่อันนี้

สี่เกลอจำไว้ แล้วก็พยายามมีเกลอ ๔ เกลอนี้ จะรอดที่จะเผชิญกิเลส มีเกลอ ๔ เกลอ สติ ปัญญา สัมปชัญญะ สมาธิ ถ้ามี ๔ เกลอนี้แล้วก็สามารถเผชิญกิเลส ทบทวนอีกที พออารมณ์ร้ายมันเกิดขึ้นมากกระทบ จะเกิดกิเลส สติระลึกได้ทันทีว่าอะไร หรือว่าจะหยุดไว้ก่อน แล้วก็เอาปัญญามารู้ว่า มันเป็นเรื่องอะไร

แล้วเอาปัญญาที่จะแก้ไข ก็เอาข้อนั้นมาเป็นยาเฉพาะ เฉพาะกิจ เฉพาะเรื่อง เรียกว่าสัมปชัญญะ แล้วก็เพิ่มกำลังจิตที่เข้มแข็งๆ ลงไปในสัมปชัญญะ มันก็จัดการอารมณ์แล้วเงียบไป ไม่เกิดกิเลส ไม่เกิดกิเลส

นี่คู่ปรับของกิเลสมันเป็นแบบนี้ จะต้องรู้ไว้ด้วยในฐานะที่จะเล่นงานกับกิเลส จะต่อสู้กับกิเลส จะป้องกันกิเลส หรือจะทำลายกิเลสก็ตาม มี ๔ เกลอนี้ก็พอ ก็เรียกว่ารอดตัวแล้ว ดังนั้นการที่จะฝึกอานาปานสติให้ได้เต็มที่ไว้ มันดีมากอย่างนี้ มีประโยชน์มากอย่างนี้ แต่ดูไม่ค่อยจะสนใจกันนัก ไม่ค่อยจะสนใจกันนัก เราก็พยายามจะให้ฝรั่งที่เห็นเตอร์นู่นเขาสำเร็จในการฝึกอานาปานสติ รู้ไว้อย่างเดียว แต่มันก็ยาก มันไม่ใช่ของทำได้ง่ายๆ แต่ถ้าว่ามีความตั้งใจจริงพยายามจริง มันก็ได้ มันฝึกได้ จะมีใช้ มีใช้ในการป้องกันและระงับกิเลส

ถ้าเดี๋ยวนี้ไม่ได้ก็ฝึกต่อไป แม้จะสีกลาสิกขาออกไปแล้ว ก็ฝึกต่อไปเถิด ให้มี ๔ เกลอนี้มากขึ้น เข้มแข็งขึ้น เพียงพอขึ้น แล้วมันจะแก้ปัญหาสารพัดอย่างนั้นแหละ ไม่ใช่แต่เฉพาะกิเลสโดยตรงอย่างเดียว ปัญหาอื่นๆ ก็มาแก้ไขได้ แต่ปัญหาแท้จริง ปัญหาไอ้ตัวร้ายกาจคือกิเลส คือกิเลส ปัญหาอื่นๆ ออกไปจาก

* ธรรมมาศรมนานาชาติ

กิเลสทั้งนั้น ตัวกิเลสเป็นต้นตอแห่งปัญหา มันทำความเลว ความร้ายได้ทุกอย่าง ก็คือกิเลส กิเลสประเภทบวก กิเลสประเภทลบ กิเลสประเภทไม่รู้ว่าเป็นบวกหรือลบ

ที่แล้วมาแต่หลังเราไม่เคยรู้จัก ไม่เคยสนใจไม่เคยจัดระเบียบให้มัน ดังนั้นศึกษาเสียให้รู้ในเวลาที่ยาวนี้ แล้วต่อไปก็จะสามารถพร้อมที่จะเผชิญกิเลส กำจัดกิเลส รุกไล่กิเลสอย่าให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ นี่ผมเรียกว่าเรื่องของกิเลส ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิเลส คืออายตนิกรรรม ๕ หมวด ๓๐ อย่าง รู้ไว้ว่านั่นแหละ มันจะเกิดกิเลสหรือมันจะดับกิเลส มันก็ต้องจัดการให้ถูกที่นะ เราฝึกเหมือนกับเขาฝึกกีฬาฝึกอะไรก็ตามให้มันเป็นการทำได้ง่าย ทำได้ถูกต้อง ทำได้สำเร็จ ต้องฝึกอยู่เสมอ ต้องฝึกอยู่เสมอ เมื่อฝึกอยู่เสมอ สติ สตินี้ก็ไ้ทันเวลาทันเหตุการณ์

สตินี้ต้องไ้ทันเวลา ถ้าสายเสียแล้ว กิเลสครอบงำแล้วจึงรู้สึกอย่างนี้ก็แย่ แต่มันก็ยังต้องใช้สติเพราะแม้กิเลสมันครอบงำเสียแล้วก็ต้องมีสติระลึกได้ว่ากิเลสมันขี้คอกอยู่แล้ว มันก็ต้องต่อสู้กันไป ก็ยังใช้สติ ใช้สัมปชัญญะ ใช้ปัญญา... ไ้ ๔ เกลอนั้นแหละ แต่เราใช้อีกรูปแบบหนึ่ง ที่นี้ใช้ทำลายกิเลสที่ขึ้นมาขี้คอกก็แล้ว จะป้องกันกิเลสไม่ให้เกิด มันก็ใช้อีกวิธีหนึ่ง กิเลสมาขี้คอกอยู่แล้ว ก็ใช้วิธีหนึ่ง เอากิเลสลง

มี ๔ เกลอนี้ก็พอ
ก็เรียกว่ารอดตัวแล้ว
ดังนั้นการที่จะฝึกอานาปานสติ
ให้ได้เต็มที่ไว้ มั่นคิมาก

บทส่งท้าย

วันนี้เราไม่ได้พูดเรื่องอื่น พูดเรื่องกิเลส หมดเวลาแล้ว
ชั่วโมงหนึ่ง วันนี้พูดเรื่องกิเลส แล้วก็ความเคยชินแห่งกิเลส
คืออนุสัย และความที่กิเลสมันพร้อมที่จะไหลล้นออกมา นี้
เรียกว่าอาสวะ

ใครเก็บอนุสัยอย่างไรไว้มาก

คนนั้นจะมีกิเลสชนิดนั้นมาก

ถ้าเก็บอนุสัยประเภทราคะไว้มาก ใจคนนั้นมันจะกำหนด
ราคะทางกามเร็วมากเหลือเกิน เร็วเหลือประมาณ ถ้าคนไหนมัน

เก็บกิเลสประเภทโทสะหรือความโกรธไว้มาก ใจคนนั้นมันก็จะ
โกรธเร็วเหลือประมาณอีกเหมือนกัน นี่เรื่องของกิเลสนั้นเขามา
เดือดร้อนมาหรือผมมันมีแต่ปัญหาเรื่องโกรธเร็ว ๆ มันเก็บ
อนุสัยโกรธไว้มาก

ตามธรรมดาคนก็มีอนุสัยประเภทกาม มีกิเลสประเภท
กาม ราคะอะไรเกิดขึ้น มันก็เก็บกิเลสที่ชื่อว่าราคะอนุสัย ราคะ
อนุสัย —ความเคยชินประเภทราคะ ถ้าว่าเก็บกิเลสประเภท
โทสะไว้มาก เรียกว่าปฏิฆานุสัย ใจราคะนี้เรียกตามตัวตามเดิม
ว่าราคะอนุสัย แต่พอโทสะนี้ไปเรียกว่า ปฏิฆะ ปฏิฆานุสัย เรียกว่า
เกิดกิเลสประเภทโมหะเก็บไว้มาก เก็บอนุสัยโมหะไว้มากก็เรียก
ว่าอวิชชานุสัย

ราคะอนุสัย เคยชินที่จะเกิด ราคะ
ปฏิฆานุสัย เคยชินที่จะเกิด โทสะ
อวิชชานุสัย มันเคยชินที่จะเกิด โมหะ

นี่เพราะอนุสัยนี้เก็บไว้มาก เคยชินหรือรวดเร็วที่จะเกิด
ราคะ เกิดโทสะ เกิดโมหะ เรื่องของกิเลสเป็นอย่างนี้ คุณอย่าลืม

อย่า... อย่าทิ้งไว้ที่นี่ เอาไปคิดไปใคร่ครวญ ทำความเข้าใจให้ดี แล้วปรับปรุงกับปัญหาของเราที่มีอยู่จริง เรามีปัญหาอย่างไร อะไรเป็นเจ้าเรือน ราคะเจ้าเรือน หรือโทสะเจ้าเรือน หรือโมหะเจ้าเรือน ไปปรับปรุงกันเสียใหม่ให้มันถูกกับเรื่อง แล้วพยายามลดอนุสัยด้วยการบังคับไม่ให้เกิดกิเลสอีก หรือถ้าดีกว่านั้นก็ทำวิปัสสนาให้แจ่มแจ้ง ลดด้วยวิปัสสนา ลดด้วยการเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างแท้จริง มันทำลายอนุสัยลดลงไป มันก็เป็นขั้นดีเลิศ แต่แม้อย่างน้อยก็บังคับไว้ได้ ไม่ให้มันเกิด พอบังคับได้ มันก็ไปลดอนุสัยหน่วยหนึ่ง ราคะก็ดี โทสะก็ดี โมหะก็ดี

เอาละ, เป็นอันว่าวันนี้รู้จักกิเลส เราพูดกันเรื่องกิเลส รู้จักกิเลส รู้จักวิธีที่จะป้องกันกิเลสไม่ให้มันเกิดขึ้น รู้จักที่จะละกิเลสเมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว การป้องกันไม่ให้เกิดกิเลสที่ดีที่สุด การละกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วนั้นมอมแมม และเราหวังว่าทุก ๆ รูป ทุก ๆ องค์นี้จะรู้จักกิเลสดีขึ้น รู้จักตัวจริงของมันมากขึ้น และจะป้องกันได้ดีขึ้น และจะละได้ดีขึ้น สำเร็จประโยชน์สูงสุดพิเศษที่สุด ในการที่จะมีธรรมะ มีมรดกที่ได้รับทอดจากพระพุทธเจ้าคือการละกิเลส การละกิเลสทั้ง ๓ ประเภท

การบรรยายนี้สมควรแก่เวลา ขอแสดงความหวังว่าคงจะ
ก้าวหน้าในการละกิเลสด้วยกัน ทุกๆ รูป ทุกๆ ท่านเทอญ

ขอยุติการบรรยาย.

ราคา โทสะ โมหะ ๓ คำจำให้มัน นี้เรียกว่ากิเลส

เรามีปัญหาอย่างไร อะไรเป็นเจ้าเรือน

ราคาเจ้าเรือน โทสะเจ้าเรือน หรือโมหะเจ้าเรือน

ไปปรับปรุงกันเสียใหม่ให้มันถูกกับเรื่อง

พยายามลดอนุสัยด้วยการบังคับไม่ให้เกิดกิเลสอีก

หรือถ้าดีกว่านั้นก็ทำวิปัสสนาให้แจ่มแจ้ง

สวนุติ สัพพที โสตา
ลตา อุพฺภิชฺช ติจฺจติ
ตณฺจ ทิสฺวา ลตฺ ชาติ
มุลํ ปณฺณาย ฉินฺทถ ฯ

กระเส (แห่งต้นหาทั้งหลาย)
ย่อมไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง
ต้นหาจุจเภาวัลย์ แยกขึ้นแล้วย่อมตั้งอยู่
ก็ทำนทั้งหลายเห็นต้นหานั้นเป็นดังเภาวัลย์เกิดแล้ว
จงตัดรากเสียด้วยปัญญา

ติดตามธรรมะใกล้มือได้ทุกช่องทาง

E-Book

YouTube

สมาชิกรายปี

9 786167 574912

กิเลสแปลว่าสกปรก
ทางธรรมะหมายถึง
สกปรกทางจิตใจ

นิพพาน —
ความสิ้นไปแห่งกิเลส